

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

<p>РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринков. 10. П. пош. Конто почт. шльа 143322</p> <p>Адреса для телеграм: — „Діло“, Львів —</p> <p>Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем Рукописи не звертаються.</p>	<p>ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в кран 450 зол.</p> <p>Як границями:</p> <p>В Америці 1 долар, Франції, Голландії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 750 ал., Німеччині 750 ал., Швейцарії 3 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 750 ал., Австрії 750 ал. — Займа адреси 1 зол.</p>	<p>В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ</p> <p>ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.</p>
---	---	--

Черговий „успіх“.

Львів, 6. серпня 1927.

Праві польські кола не раз журилися дуже становищем російської еміграції, особливо реакційної її частини, до нинішніх східних границь Польщі, санкціонованих червоними потентами Кремлю у рижському договорі. Перед ними все стояло марево т. зв. третьої Росії, обов'язково реакційної, що в відповідному моменті сягає по „споконвіку руської землі“, які опинилися під Польщею. Того моменту вони боялися і нині бояться. Та не тільки вони цим журилися.

Ще недавно переговорювали в тім же справі польські т. зв. соціялісти (з ППС.), з російськими есерами, російськими колами на еміграції, видали їх визначних представників у себе в Польщі та домовилися, як казуть, до того, що есери, теж кандидат на спадкоємців влади по Яльзовицях у третій Росії, „приїжджали“ теперішні польські границі.

Останніми часами можуть похвалитися на тому самому полі аналогічним до пепесівського „успіх“ також реакційні польські кола. Різниця між одним успіхом а другим тільки в тому, що коли пепеси старалися дійти до ласки російських есерів при допомозі усяких і непопулярних коншахтів та „сделок“, то польська реакція досягнула „блискучий“ успіх у російських реакціонерів без помітних заходів і зусиль.

Недавно появилася в органі папських монархістів „Возрождение“ стаття, в якій ці доживаючі свого тещасного віку старорежимні креатурки заявляють, що спір їхньої, тобто тієї майбутньої, монархічної чорносотенної Росії та Польщі в справі границь можна буде вирішити „на основі існуючого стану посядання“. Польська правниця радується непомірно цією позитивною оцінкою російської передпотокової чорносотенщини на еміграції, вважає її неабияким sukcesом для досягнення майбутніх взаємин між Польщею та третьою Росією.

Здавалось би, що все якнайкраще, аж тут раптом одно „але“. Поділяються російські монархісти і чорносотенці на теперішній стан посядання, але не можуть погодитися з тим, щоби Польща польонізувала „російську“ меншість. Під російською меншістю розуміють пани париського „Возрождения“ очевидно українців і білорусинів. Вони вимагають від Польщі їхньої русифікації. Ось до чого домовлялися! Для польської реакції, зокрема ж для польських есдеків, ця „ідея“ повинна бути прийнята. Для них найкраще було б, якби все українське і білоруське, чого не можна було польонізувати, зрусифікувалося. Очевидно, що великим і цінним засобом русифікації повинна стати православна церква з російським чорносотенно настроєним духовенством. І ми буди та є свідками цікавого явища, що саме чорносотенні настрої серед духовенства православної церкви підтримували і підтримують усі польські офіційні та неофіційні кола. Мимо того останніми часами починає варшавська метрополія насилати своїх православних обов'язково російських священників і до українських греко-

католицьких парохій на Лемківщині. Робиться це в тій цілі, що і перетягнення на православ'я лемків чи бойків при допомозі реакційно настроєних російських батюшок русифікувати. На цей процес глядіть і нинішня польська влада крізь пальці. Виходило б, що й для неї домагання російських чорносотенців на еміграції не є вже таким мало-важним і без значіння.

Немаловажним фактом у пособлюванні русифікації треба вважати і удержання двох російських гімназій, в той час, коли українські приватні гімназії на північно-українських землях не могли ніяк добитися навіть права прилюдності. З тяжкою бідною досягнули те право щойно цього року.

Крутими шляхами йдуть російські впливи на польську національну політику, та вони помітні на кожному кроці. Офіційні чинники домагаються нині мирними відносинами між Польщею і РСР, а неофіційні — праві і т. зв. ліві польські кола у виді пепесів чи інших „соціялістів“ забезпечують собі на всякий випадок запілля та братаються і з російською реакцією і з російськими есерами чи есдеками на еміграції коштом живого організму української нації і коштом її права на власне індивідуальне життя в всіх його проявах.

На господарські теми.

(Парцеляція і кредит.)

Для успішності, що майже в 90 проц. складається з хліборобського населення, справи зв'язані а різництвом, як парцеляція, меліорація, сільсько-господарський промисел і торгівля, довгорочинцевий кредит, повинні становити осередок її господарських заходів.

Полишаючи на боці інші kwestії, звернемо в першій мірі нашу увагу на парцеляцію і справи з нею зв'язані. Для нас справа парцеляції під цю пору з різними причинами дуже важна. Некуций брак землі дається нашому сільському населенню дуже сильно відчувати. Польський уряд під натиском лівих партій змушений переводити земельну реформу і хоч як пильно її переводить, то всеж таки різню призначає деяку оскільки великої земельної посілости до примусової парцеляції. Повозні, а особливо поінфляційні господарські обставини укладаються в той спосіб, що попри офіційну парцеляцію йде і йтиме нестримно самочинна парцеляція більших комплексів землі.

Перша з порушених точок така очевидна, самозрозуміла і тільки разів в ріжний спосіб обговорювала, що ще раз про неї говорити було б вже банальністю.

Додругої точки слід замітити, що: уряд з відомих причин старается не виставляти на примусову парцеляцію земель, положених в межах української етнографічної території, а в рідких конетних випадках старается такі землі розпарцелювати між місцевих або з заходу спроряджених поляків. Та всеж таки і при тій парцеляції якась частина землі могла б потрапити в руки місцевих українських селян, якщо вони розпорядилися достатньою готівкою або кредитом.

Непокоять російських чорносотенців ще й деякі публіцистичні концепції кількох польських поправлених газетярів про поділ нинішнього РСР, а колишньої російської імперії на поодинокі національні держави. Та в тому заспокоює їх цілком слушно польська преса запевненням, що всі ті концепції польських „самостійних“ У. країни, Грузії і Білорусей є фантазіями невідповідальних чинників, що граються огнем супроти „будущини, якої не можна ясно ні оцінити, ні передбачити“. Словом, усе в порядку! Польська реакція погоджується на всі умовини своїх російських політичних одиодумців і вважає, що тим готується для польської державної будущини прекрасні перспективи.

Нехай-же вірять у них і нехай радіє своїми „успіхами“. Та слід їй знати, що є ще інші чинники, які в справі східних польських границь скажуть своє важне слово. Це розбита нині на кілька частей українська нація — також як білоруська — яка мусить зреалізувати своє природне право на власне життя і яка, самозрозуміло, перейде до порядку денного над усіми писаними і неписаними пактами не тільки реакціонерів, але й „соціялістів“

спираються на здорових господарських основах (що мають горальні, бровари, млини, готівельні заведення тощо) і змушені були запозичити позички лише наслідком нестачі іншого догідного джерела кредитів; шляхом частинної або цілковитої парцеляції тих маєстків, що обтяжені короткорочинцевими долгами вже до тої міри, що ніяким чином не будуть в стані виплатитися зі своїх зобов'язань. Це поленює нам, чому в деяких наших повітах вже тепер починають появлятися на продаж значні комплекси землі, яких власники з власної руки сечас розпродають її на догідних умовах кожному, хто має би можливість і охоту купувати.

Річ саме у тій можливості, себто у потрібному капіталі, або у відповідному кредиті, бо вже передвоєнна практика виказала, що високе гіпотечне обтяження повсталих з парцеляції господарств не представляє великого ризику. Російський Селянський Банк уділював, наприклад, селянам, що набували парцелі, кредиту навіть до 100 проц. вартости набутого об'єкту без ніякої шкоди для своїх інтересів. Таким чином справа парцеляції дучиться безпосередньо зі справою капіталу або дешевого, довгорочинцевого річнийого кредиту.

В Польщі річний кредит уділювали досі майже виключно державні фінансові інституції як Банк Польський, Державний Банк Річнийий і Банк Краєвого Господарства. Приватні інституції були лише органами, що розділювали цей державний кредит. Розуміється, що він плив і далі буде пливти майже виключно впольські руки. В останньому році, наслідком значного зросту вкладів опадностей (нпр. сама Галичина зложила вже понад 67 мільонів золотих) починають вже а комунальні і приватні фінансові інституції уділювати догідного річнийого кредиту. Але і в цьому боку нам якоїсь значнішої допомоги надіятися не можна. Отже справа лежить в нас самих — залежить від наших власних сил.

Намічені вище явища і спостереження наводять мимо волі до ось яких рефлексів. Коли одна Галичина — (польське і жидівське) її населення) — могла зложити 67 мільонів золотих, то чейже не було утійним твердженням, що українці Галичини можуть зложити боляй десяти часті того, — нехай буде лаянтя. А 4—7 міль. зол. пільних в обороті, даєть не аби який вислід. Правда акція в справі організації капіталу у нас ведеться вже чи не від двох років, але поза теоретичні міркування і проєкти пропалаганда нева на жалі, що не виплила і при відомій інерції інтелігентної дедки чи в котім вижде. Будучи недержавною нацією, а бажаючи щось досягнути, мусимо поступати так, як поступали інші народи, що колись також були недержавними, якщо на якісь особливі засоби самі змогли не можемо, чи не вміємо. За прикладом далеко шукати не треба.

Наші сусідні цілу вагу відродження і здобуття сил на економічному полі показували на організацію поміркованих власного капіталу. Поміркованих фінансові організації не тільки їх фінансові організації і промислових земельних власників і промисловців, віаму для прикладу лише їх дрібні кредитно-кооперативні організації. В Познанщині в 1916 п.

було 209 кредитних кооператив. На усіх нових нараховували 27 мільйонів марок. На фондах резерв. 18 мільйонів, оподаткованості 343 м. м. а доходи банківських витративсього 70 тисяч марок. Між членами, яких було 125 тисяч, $\frac{1}{2}$ становили польські. Всі операції перепроводжувало власними і повіреними капіталами — мільйони, що — а це треба пам'ятати! — була чимось під оком уділяючих кредитів, не рухуючись ніякими національно-політичними аргументами, трапляючи на рівні міжбанківських і польських клієнтів.

Щодо самих позичок, то треба зазначити, що хоч по формі уділяно їх на векселі, то в дійсності були це позички гіпотечні, на довгий прокат часу, 90 пр. тих позичок шло на цілі різничі, хоч іклади налічували переважно зі сторони міського населення.

Коли в Прусах почала розвивати діяльність і польському станові об'єднання затрошувати відома Колонізаційна Комісія, тоді польське заведення організувало негально Земський Банк, що перепроводжувал ларисовані між польських селян безпосередньо або посередньо при допомозі т. зв. парцеляційних спілок, яким уділявав двоторичневого кредиту. Ті спілки творилися на кооперативних основах в цілі купна маєтків і розпродажі їх дорогою парцеляції між своїх членів. Спроба до того черпала з уділів і банківських кредитів. Парцелянти сплатували довг в амортизаційних рахунках, а по виплаті цілої належності, парцелі переписували на них.

Такі парцеляційні спілки, позаспонувані на кооперативних підставах могли і в нас відіграти значну роль, якщо кредитові інституції через організацію і поширення опадностей моглиб доставити їм потрібного на це капіталу. В деяких випадках такі локальні спілки могли звернутися за кредитом у формі вкладок до своїх земляків-емігрантів в Америці. Такий відклик локальних організацій — як про це свідчить справа будова читальних і кооперативних домів — швидко знаходить відгомін і послух у емігранції і виникає більшими реальними успіхами, ніж всякі відомі і старання центральних устан-

ов чи поштових членів їх управ. Пригадується всім ділкам нашого національного життя, бачимо, що у всіх його сферах на перший план вибивається потреба придбання і організування власного капіталу. Свідомість тої потреби починає обертати щораз ширші маси. Чи випливає вона відповідну акцію і чи принесе які реальні успіхи, покаже будучина. В кожному випадку є це проба на те, чи платні ми вості життя власними силами.

Іван Галушницький.

Гарний почин.

Вистава українського домашнього промислу в Рудках.

Ще дня 3. м. м. відбулося вчорашнє відкриття вистави українського домашнього промислу в Рудках при співучасті відпочивників наших центральних установ зі Львова і численної публіки (до три тисячі душ) з цілої околиці. Свято відкриття відбулося на естраді перед Народним Домом, по торжественній Службі Божій і відповідній промові ініціатора вистави о. Семена Кульчицького.

Всі експонати розміщено в саях Народного Дому. Оглянуло їх за кілька днів кілька тисяч осіб, не тільки українців, але й поляків та жидів, що захоплювалися великим багатством і красою нашого домашнього промислу.

Ця вистава дала доказ, як умілою рукою можна навіть серед скромних обставин доклати великого діла, а з другої сторони вона виявила, які великі скарби криє в собі наше народне мистецтво в кожному повіті. Вистава перейшла просто всі сподівання нашого рудецького громадянства. Своім смаком, добром, артистичною вартістю і різноманітністю (як на місцеві обставини) робила вона помітне враження на всіх звиджувачих її. І дійсно було чим любовуватися.

Експонати були поділені на такі групи: 1) сая а) селянське мистецтво, яке представляло гарні обриси, сорочки, фартушки. Вірші найкращі з різних околиць рудецького повіту; б) в тій самій салі вір-

ші виробів ремісничих, як шевські, столярські і ткацькі.

П. сая в) чудові вірші ручних робіт з українського орнаментикою, як обриси, макати, килими ручної роботи, кили на ліжка, подушочки, рушники; все те робота повітової інтелігенції; г) піділ церковної штуки, в тім артистично виготовлений образ Христа Спасителя і чотири прекрасні фелони, церковні обриси, стихарі і цвітні саянської роботи. Особне місце займали мистецькі вироби „Гудульського Мистецтва“ в Косова, яких красу подивлялися свої і чужі.

Вистава ця в наших нечеслих рудецьких обставинах була нашим народним гордошам, бо наглядно свідчила про нашу народну культуру, про мистецьку душу нашого народу. І слід твердити, що вистава вповні вдалася, як щодо внутрішньої важності, так і пропаганди української культури перед чужинами й пошани для народного мистецтва у своїх.

Душею вистави був о. сов. Семен Кульчицький, парох Вошанець. Не жалувал ні труду ні коштів і йому передовсім треба зазначити той успіх, яким вистава тішилася. Признання за вложений труд і смак належить також паням Мариняковій з Подольця, Кульчицькій з Вошанець, Стрильчаківій з Рудок, Мачовській з Комарна, Тисовій з Шоломишч, Конюшковій з Погорець, Соболевій і Кмітівній з Чайкович і Анні Стельмах з Угерців Винавських.

В інтересі нашої народної культури й мистецького народного промислу належало б побажати, щоб вистава домашнього промислу в Рудках була щасливим початком і приміром для інших повітів. Може тоді тандині фабричні виробні не випиралиб так по наших селах народної ноші, різних селянських виробів і т. д.

При кінці зазначимо ще, що значну частку експонатів продано на місці, а до того одержано й немало замовлень (м. ін. на фелони в народному стилі). Зачуємо, що виставовий комітет задумує оснувати кооперативу для продукції мистецьких ручних робіт, яка далаб нашому жіноцтву по селах безперечно по-

Знамениті чехи-ладу відмінно

сметанкову

поручає

Фабрика А. ПСЕЦІН, С. А. КРАПІВ

При закупівлі звертати на нашу уягу 361 Форму. 16-19

важно джерело доходу. Думка гарна, робити, щоб вона швидко скоріше здійснилася і нашла піддубачів також по інших повітах.

Радянська Україна

Тижень оборони. — Сподіваний аналіз життя на Україні. — Процес грузинських меншини.

В другій декаді липня відбувся в місті Союз Радянських Республік 7-й тижень оборони. Всюди влаштовували урядові чинні збори на потреби поштової оборони СРСР. Збори йшли в першу чергу на політрину флоту, а далі на будову танків і гармат. На Україні здебільшого, наприклад, до товариства оборони держави „Авіоком“ аж 450.000 членів, а в тім, не певняють „Вісти“ — аж 49 відсотків. Між повними членами Авіокому є аж 4000 непартійних. Так твердять „Вісти“. Понаємо їм повну правду з тим, що цифра непартійних у сумі 450.000 мусить бути більша чим 300.000 а тої простої приччини, що ліві політроявства і хемічні, істнує на сягає 150.000 тисяч. Авіоком, тобто товариство, що працює на оборону держави в ділянці політроявства і хемічній, істнує на Україні вже 3 роки. Дої організувало вже 10 клубів, члатори тисячки бібліотек, 8 музеїв, 3 тисячі військових курсів і 143 танкінські лабораторії. Від 1924 року по липень 1927 р. зібрало воно на Україні для цілей оборони півчверта мільона карбованців. Всі ці гроші аужито на будову політроявської естради ім. Леніна. Зі сказаного видно, що в СРСР притомляються до „оборонної“ війни не на жарі.

Недавно застудала Харків, теперішню столицю УСРР немала несподіванка. Радом не стало в столиці хліба, цукру і сала. Показало серед населення, очевидно, швидко, бо воно кляло цю недостачу на карб воєних несподіванок, до яких так старанно відготовляла його сама влада. Недостача так продуктів першої життєвої необхідності була спричинена не війною і не поштовим дикрадією, ані недостатком хліба на Україні але звичайним недбаємством радянської бюрократії, що не вважало за доцільне зго-

ІЛІЯРІОН СВЕНЦІЦЬКИЙ.

З культурного життя сучасної України.

(Продовження.)

Для прикладу кілька слів про народне шкільництво в самому Харкові. Ми в 20-й трудовій школі ім. Івана Франка, що міститься в будинку 6. гімназії ім. цисаревича Алексія. Помічуємо те, що великому письменникові Галичини вступив своє місце цисаревич усієї великої Росії, що школа ця під залізним проводом галичанина всуса Озаркова виграла культурну війну з військовістю, що вона майже вдвоє більша за старий університет у Львові, ми галичани з захопленням пригадували і прислухувалися П. розвиткові. 1400 робітничих дітей 10—17 літ великого харківського передмістя Холодної Гори свідомо горділися своїм духовним проводником. Ця свідомість десь у день поширюється і вкорінюється в родинних кругах, що ще так недавно жили без всякої національної свідомості. Це є одно з найбільших і основних досягнень українізації сього Харкова. Ту саму роботу виконують ще 12-а ім. Шевченка і 5-а трудова школа ім. Драгоманова. Усе це свідчить, що українізація не є фантомом, не є фікцією, тільки є великою прекрасною дійсністю.

В трудовій школі немає місця для сентиментів і для фрази-балачки. Тут молоді незатуркана здавна, про що знає кожний, що ще до революції пригадувало до народнього побуту в Росії і на Україні, свобідно і живо переймає навчання. Перед сего молоді годі розвивати навіть самі патріотично-державницькі балачки без реального змісту і життєвого підкладу фактів. Молодь що школа вчить говорити по українськи і працювати для громади, для збіроти. І молоді ця вже навчилася, вже вміє, вже змисла говорити по українськи, про Україну і про життя-буття громади. А діти батьків просвічують та на старості літ ведуть їх думками в країні нового кращого майбутнього життя.

Так, майбутнього бо сучасне життя України

ще не зовсім легке. Поголоски про війну, доріжжя, одноманітність політичної думки офіційної преси, суворість ДПУ, згущення населення по невеличким квартирам („переповнення квартирної площаді“), непомірно тяжка централізація і бюрократизація буденного життя з довгими хвостами черг за — молоком, борошном, мануфактурою, при пляновому постійному упадкові індивідуальної торгівлі — ось загальне тло обивательського життя... і дітвори на Україні та в СРСР. Цих тіней життя в радянському соціалістичному устроєві чимало. Про них давно всі горобі чирикають, навіть без дуже смішливих — аж до гірких слів — писань: Остапа Вишні, Шинкова, Ромнова, Зоценка, що їх скрізь продають по кіоскам державного видавництва. Про ці тіні постійно пишуть і ними, так сказати, держуться сатирично-гумористичні видання Госиздата і Держвидату: „Червоний Перець“, „Смехач“, „Крокодил“ — яких залюбки читає отся сама дітвора. Про цю нерівномірність взаємних теорій і дійсності чимало спорять у всіх осередках радянського життя офіційно і до раннього світу в привіт батьків цієї самої дітвори. Отже ті тіні дуже гарно видні там і дітвори. Колиб П задумав хто коринти казкою про „білого бичка“, то дітвора — молоді трудової школи семилітки засміяла би його як блазня, та осудила як брехунця.

Навчання в професійних школах звязує учнів ще сильніше з життям професії і громади: теоретично через книжку і живе слово вчителів, практично через гуртки і різні клуби.

Але найбільше цікавою є для нас праця робфаків, себто робітничих факультетів, де вибрані малоосвіченого селянства і робітництва іноді батьки дітям, проходять основи загальної освіти, щоб засвоєним знанням принести хоч дрібку більше користі своїм співгромадянам.

Деякі слів про робфаки. Ідея їх доволі давно була щасливо переведена на Заході у т. зв. вечірніх освітніх курсах для робітництва. Але там були це курси для принагідного слухача-робітника, що цікавився дещо світом. Нелітні школи 60-их рр. були хіба слабким підмогою цим курсів. Значно ближче підходив би до робфаку всякі народні університетські курси, тільки що вони не давали слухачам ніяких прав та були загальною доступні. Найближче до робфаку по

програмі навчання установою можна уважати київські підготовчі університетські курси 1917 р. що мали протягом 2-ох літ дати слухачам необхідну підготовку для занять у народньому університеті. Робфак чинить те саме при ІНО (Інституті Народньої Освіти), тільки для слухачів селян і робітників, що мають згодом завдяки засвоєному знанню принести дрібку більше користі своїм співгромадянам. Загальна програма навчання на 3-х роках робфаку відповідає нижчій середній школі без класичних мов.

Робфаківці ставляться до науки і життя по своєму, бо вони знають це життя не з солов'ячого краю. Їх учителі мусять бути для них справжніми товаришами, коли хочуть допомогти їм вийти на широку дорогу знання, корисного для поодиноких громадських комірок, з яких вони вийшли. А треба знати, що деканом і секретарем робфаку є звичайні робітники, які не допустять неналежного в життя і працю цієї одної у світі установи. Не менше уваги робфаківці надає і державі, що удержує його і учить.

Робфак це могутній дивин українізації. Поминаючи зовнішню українізацію 250 вибраних від селян і робітників, ми мусимо пам'ятати, що сих 250 робфаківців є мозком яких 25.000 селян і робітників. А це значить, що робфак виховує для державно-громадської праці цілі армії людей.

Коли додати до цього працю педагогічних технікумів (учительських семінарів), мистецьких шкіл, ІНО і всяких інших вузів (вищих учбових закладів), то нам ясним стане, що на Україні вся школа є українська по мові і по змістові навчання. Україна вся вчиться не для моди, а П молоді не для флірту і женихання, що так різко вражає нас сьогодні на заході, але для майбутнього кращого життя між народами світа, для кращої будучини людства. Тимто не дивно, що молоді на Україні рається до нового дієсно візного, широкого, багатого життя. Зовсім природно, що молоді ця своїм вогнем пориває своїх батьків навіть у нелегкі й важливі неприємності сьогодні, та вкотре в їх серцях іскорки наївної віри і любови, яснішого і більше радісного завтра.

(Продовження буде.)

10